

บทที่ 1

บทนำ

พื้นที่สูงของประเทศไทยเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ที่ประสบปัญหาเกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยวระยะสั้นเป็นปริมาณมากจึงทำให้เกิดปัญหาหมอกพิษจากการเผาเพื่อทำการเกษตรและมีปริมาณการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูเป็นจำนวนมาก ดังนั้นมูลนิธิโครงการหลวง และสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. จึงส่งเสริมให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกเสาวรสวนหวาน (เสาวรสวนที่มีผิวผลสีม่วงเหมาะสำหรับพื้นที่สูง 800-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง) เป็นอาชีพ ซึ่งเป็นไม้ผลที่ให้ผลผลิตเร็ว (5 เดือนหลังปลูก) สามารถสร้างรายได้ 80,000-100,000 บาทต่อไร่ ในปี พ.ศ. 2539 มูลนิธิโครงการหลวงสามารถคัดเลือกพันธุ์เสาวรสวนหวานสำหรับรับประทานสดได้ลักษณะตามต้องการ คือ พันธุ์เบอร์ 2 ลักษณะผลรูปไข่ น้ำหนัก 70-100 กรัม ผิวผลสีม่วง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 16-18 เปอร์เซ็นต์บrix รสชาติหวานอมเปรี้ยว มีกลิ่นหอม ให้ผลผลิตสูง แข็งแรง และดูแลรักษาง่าย โดยคัดเลือกจากต้นที่เพาะเมล็ดจากเสาวรสวนผลสีม่วงซึ่งเป็นพันธุ์จากไต้หวัน ปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกเสาวรสวนหวานจำนวน 4 พันธุ์ ได้แก่ (1) พันธุ์ RPF No.1 (พันธุ์เบอร์ 2 ปลอดโรค) (2) พันธุ์ RPF No.3 ลักษณะผลรูปไข่ น้ำหนัก 80-100 กรัม ผิวผลสีชมพูอมแดงมีจุดขาวกระจายทั่วผล ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 16-18 เปอร์เซ็นต์บrix รสชาติหวาน (3) พันธุ์ไทนง ลักษณะผลกลม น้ำหนัก 50-80 กรัม ผิวผลสีม่วงอมแดง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 13-16 เปอร์เซ็นต์บrix รสชาติหวานอมเปรี้ยว ติดผลดก และ (4) พันธุ์เหลืองหวาน ลักษณะผลกลม น้ำหนัก 70-100 กรัม ผิวผลสีเหลือง ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 16-18 เปอร์เซ็นต์บrix รสชาติหวาน มีกลิ่นหอมคล้ายน้ำผึ้ง ในปี พ.ศ. 2567 มีผลผลิตเสาวรสวนหวานจำหน่ายผ่านตลาดมูลนิธิโครงการหลวง (ขายผ่านร้านโครงการหลวงทั้งหมด) 508.61 ตัน คิดเป็นมูลค่า 18.70 ล้านบาท และมีผลผลิตผ่านฝ่ายตลาดของ สวพส. (ส่วนใหญ่ขายให้กับพ่อค้าคนกลางแบบละเกรด บางส่วนขายแบบคัดเกรดผ่านโครงการหลวงและกลุ่มสหกรณ์พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง) 360.24 ตัน คิดเป็นมูลค่า 9.94 ล้านบาท จะเห็นได้ว่าตลาดมีความต้องการเสาวรสวนหวานมาก อย่างไรก็ตามมีการนำเข้าเสาวรสวนหวานจากต่างประเทศมาจำหน่ายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจากการศึกษาสถานการณ์การแข่งขันของผลผลิตเสาวรสวนหวานของเริงชัยและคณะ (2563) พบว่าเสาวรสวนจากสปป.ลาวและเวียดนามที่นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไทนง ดังนั้นหากมีเสาวรสวนพันธุ์ใหม่ๆ ที่มีรสชาติหวาน กลิ่นหอม ให้ผลผลิตสูง และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้เสาวรสวนจากพื้นที่สูง ในปี พ.ศ. 2564-2567 จึงปลูกและคัดเลือกพันธุ์เสาวรสวนหวานที่ได้จากการเพาะเมล็ดเสาวรสวนพันธุ์เบอร์ 2 ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ จาก 130 ตัน พบว่ามี 3 ตันที่มีรสชาติหวาน และมีกลิ่นหอม แต่ยังไม่ได้ทดสอบการให้ผลผลิตในสภาพแปลงปลูก นอกจากนี้ยังพบปัญหาในช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงติดผลของเสาวรสวนหวาน เนื่องจากเกิดการระบาดของโรคผลเน่าซึ่งเกิดจากเชื้อรา *Phytophthora* sp. และ *Colletotrichum* sp. ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรร่วงหล่นจำนวนมาก สูญเสียผลผลิตก่อนเก็บเกี่ยวมากกว่าร้อยละ 50

ดังนั้น ในปีงบประมาณพ.ศ. 2568 จึงศึกษาและทดสอบพันธุ์เสาวรสที่คัดเลือกได้จำนวน 3 พันธุ์ เปรียบเทียบกับเสาวรสหวานพันธุ์ RPF No.1 เพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ๆ ที่มีการเจริญเติบโตที่ดี แข็งแรง ให้ผลผลิตต่อต้นสูง มีลักษณะเด่นโดยเฉพาะด้านคุณภาพ เช่น มีกลิ่นหอมเฉพาะ ทนทานต่อการขนส่งและปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมบนพื้นที่สูงได้ และได้ข้อมูลลักษณะประจำพันธุ์สำหรับการขึ้นทะเบียนพันธุ์ โดยศึกษาร่วมกับระบบการปลูกเสาวรสหวานภายใต้หลังคาพลาสติกเปรียบเทียบการปลูกกลางแจ้ง เพื่อแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคในฤดูฝนของเสาวรสหวาน ซึ่งจะช่วยให้มีพันธุ์ใหม่พร้อมเทคโนโลยีการปลูกเสาวรสหวานคุณภาพสูง สำหรับส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มศักยภาพการผลิตและโอกาสทางการตลาด เกิดการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และเพิ่มความมั่นคงด้านอาหารบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแผนการวิจัยพื้นที่สูง ระยะ 4 ปี พ.ศ.2567-2570 แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพที่มั่นคงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทดสอบพันธุ์เสาวรสหวานที่มีรสชาติหวาน และมีกลิ่นหอมตามความต้องการของผู้บริโภคและมีศักยภาพด้านการแข่งขันทางการตลาดรวมทั้งให้ผลผลิตสูงเหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง

ขอบเขตการดำเนินงาน

ปลูกทดสอบพันธุ์เสาวรสหวานพันธุ์ใหม่อย่างน้อย 3 พันธุ์ เปรียบเทียบกับเสาวรสหวานพันธุ์ RPF No.1 ภายใต้ระบบปลูกที่แตกต่างกัน 2 ระบบคือ การปลูกภายใต้หลังคาพลาสติกและปลูกกลางแจ้ง บนพื้นที่สูง 2 ระดับคือ สถานีเกษตรหลวงปางดะ 650 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง และ หน่วยวิจัยโป่งน้อย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง 900 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง) โดยเก็บบันทึกข้อมูลการเจริญเติบโต การเกิดโรคและแมลง สภาพอากาศ ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตรวมถึงต้นทุนการผลิต